

ATHENA TAPINAĞI.
BERLİN'DEKİ "PERGAMON
MÜZESİ"NDEN BİR GÖRÜNTÜ.

PERGAMON ANTİK KENTİ

ZEUS SUNAĞI.. 1870'Lİ YILLARDA
ALMAN MÜHENDİS CARL HUMANN
TARAFINDAN BULUNUP OSMANLI
İMPARATOLUĞU'NUN DA İZİNİYLE
ALMANYA'YA GÖTÜRÜLMÜŐTÜR.

PERGAMON ANTİK KENTİ

Makedon kralı Büyük İskender MÖ 334 yılında kenti ele geçirdikten sonra idaresini oğlu ve karısına bırakır. Ölümünden sonra kent bölge yöneticisine kalır. Onun ölümüyle beraber yanında çalışan Filetairos burada yeni bir krallık kurar. Ölümüyle beraber başa yeğeni olan **1. Eumenes** geçer. Döneminde kent sakin bir yaşam sürer. Sonrasında idareyi kuzeni **1. Attalos'a** ele alır. **1. Attalos döneminde gelişen ve gücünü Anadolu'ya kabullendiren Pergamon, resmen kurulmuş sayılır MÖ 241.** Pergamon, korunaklı yer, kale anlamına gelir. Krallığını oğlu **2. Eumanes'e** bırakır. Şehir en geniş sınırlarına kral **2. Eumenes (MÖ 197-**

159) zamanında ulaşır. 200.000 kitaptan oluşan bir kitaplık yaptırır. Kuzu ve keçi derilerinden yapılan parşomen kağıdının geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlar. Ardından gelen Kral **2. Attalos** ülkenin gelişimini sürdürür. Ölümüyle tahta geçen **3. Attalos** dengesiz davranışlarıyla nam salar. Öldüğünde bir varisi olmadığı için şehri **Roma İmparatorluğu'na** vasiyet eder. MÖ 129 yılında şehir Romalıların eline geçerek varlığını Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olarak sürdürür. Bu süreçte Pergamon Roma İmparatorluğu'nun Asya Eyaleti'nin başkenti olmuştur. Romalılar kente Neocore (Mabetler Muhafızı) adını veriler.

AKROPOL (YUKARI BÖLÜM)

Daha çok soyluların ve yöneticilerin yaşadığı kale görünümündeki bu bölüm tüm ovayı yüksekten izleyebilecek hakim bir tepenin üzerine kurulmuştur. Zemin düz olmadığından yapıların oluşturulması için teraslar yapılmaya başlanmış. Kent üç ana kısım olarak inşa edilmiştir. 1. Kısım kendi surları olan kalenin de bulunduğu soyluların yaşadığı dağın tepe kısmı; 2. Kısım meyilli yamaçta yer alan gene sur duvarları ile çevrili Orta Kent ve 3. kısım halkın yaşadığı Aşağı kent. Akropol'ün girişinde sol tarafta **HEROON** bulunur. Kentin en önemli tapınağı kentin koruyucusu olduğuna inanılan akıl ve savaş tanrıçası **ATHENA TAPINAĞI**'dır. Tapınağın hemen arkasında dönemin en büyük **KÜTÜPHANE**lerinden biri

bulunur. Altında Antik Çağ'ın en dik **TIYATRO**su ve **DIONYSOS TAPINAĞI** bulunur. Güneyindeki terasta ise **ZEUS SUNAĞI** vardır. Zeus Sunağı'nın hemen güneyinde siyasi konuların konuşulduğu **YUKARI AGORA** bulunur. Kentin en üstünde bugünkü yapıların en sağlamı olan **TRAIANUS TAPINAĞI** bulunur. Bu tapınak Roma İmparatoru adına MS 2.yy'da inşa edilmiştir.

D

KÜTÜPHANE

G

ATHENA TAPINAĞI

HEROON

ZEUS SUNAĞI

YUKARI AGORA

B

HEROON: Kente girer girmez soldaki kalıntılar Heroon'a aittir. Eski Yunan'da yarı tanrı ya da bir kahraman adına yapılmış etrafı sütunlarla çevrili kutsal alanlardır. Heroon'un kuzeyinde Helenistik dönemden kalma bir dizi dükkândan oluşan uzun bir yapı bulunuyordu.

ATHENA TAPINAĞI

Athena mitolojide zeka, sanat ve barış tanrıçasıdır. Tanrıların tanrısı Zeus'un kızıdır. En bilindik sembolü "zeytin dalı"dır. Atina kentinin baş tanrıçası ve koruyucusudur. Mitolojideki hikayesi şöyledir: "Zeus, Şehre en büyük hediyeyi verecek olanı şehrin tanrısı seçeceklerini belirtir. İlk olarak kendinden emin Poseidon (Denizler Tanrısı) öne çıkar. Üç başlı mızrağını yere vurur ve yer yarılarak bir at ortaya çıkar (bazı kaynaklara göre ise kayaya vurur ve su pınarı fışkırır) Poseidon atı herkese göstererek "Bu evcil bir attır, insanı yorulmadan istediği her yere götürür, onun yüklerini taşır." der. Bütün tanrılar büyülenmiştir bu hayvan karşısında. Athena ise küçük bir gülücük atar ve ünlü mızrağını yere saplar. Mızrağın saplandığı yerden bir filiz çıkar ve büyür

büyür çok güzel bir zeytin ağacı olur. "Bu da zeytin ağacıdır. Meyvesi olan zeytinin saymakla bitmeyen özellikleri vardır. Zeytini insanlar yiyebilirler, yemeklerine katabilirler. Yağını yapıp, yakarlar, geceleri aydınlatırlar. Yemeklere dökerler, çok güzel lezzetler elde ederler. Aynı zamanda bozulmaz ve bozulmasını istemedikleri yiyecekleri saklarlar. Böyle daha bir sürü faydası sayılabilir." der. Bütün tanrılar bakakalır bu ağaca. Hepsi tebrik eder Athena'yı, artık şehir ona aittir. Şehrin ismine de Atina denecektir bundan sonra."

Atina şehrinin koruyucusu Athena, Pergamon şehrinin de koruyucu tanrısı olarak kabul edilir.

Tiyatro terasının hemen üstünde yer alan tapınak şehrin en önemli ibadet sahasıdır. Tapınağın tüm parçaları Berlin'e götürülerek orada birleştirilmiştir. Bugün akropolis sadece temelleri kalmıştır. Athena Tapınağı'nın güneyindeki bir terasta Zeus Sunağı bulunur.

ZEUS SUNAĞI

Hellenistik dönemin en güzel eserlerinden biri olan Zeus Sunağı da maalesef Athena Tapınağı gibi Almanya'ya gönderilmiş ve Berlin'deki Pergamon Müzesi'nde birleştirilerek sergilenmeye başlanmıştır. Akropol'de sunağın yalnızca temelleri görülebilir. MÖ 197-159 yıllarında yapılmıştır. 2. Eumenes'in Galatlara karşı kazandığı zaferi simgeleyen kabartmalarla süslüdür.

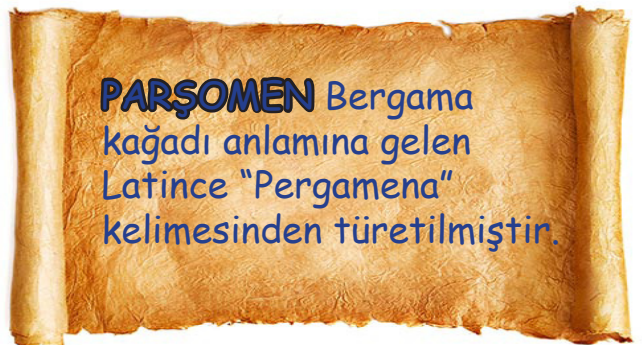
Bu kabartmalarda Bergamalıları Yunan tanrıları temsil eder. Kabartmaların boyu 2,5 uzunluğu ise 120 m'yi bulmaktadır. toplam 118 figür sunağı çevreler. Sunağın yüksekliği 12 metredir. Sunak tek bir ustanın değil onlarca Bergamalı ustanın elinden çıkmıştır. Bergamalıların Sunağı adadıkları tanrı Zeus Yunan mitolojisindeki en büyük tanrıdır. Bütün tanrıların ve insanların babası olarak kabul edilir. Diğer tanrıların birçoğu da Zeus'un çocuklarıdır.

KÜTÜPHANE

Parşömen kağıtlarına yazılmış 200.000 adet el yazması eserden oluşur. Hellenistik dönemin en büyük kütüphanesidir. Ülkenin en güçlü kralı 2. Eumenes tarafından yaptırılmıştır. 4 büyük salondan oluşur. Dönemin diğer büyük kütüphanesi İskenderiye ile ciddi bir rekabet içerisindeydi. İskenderiye giderek büyüyen ve kendisine rakip olmaya başlayan Bergama kütüphanesine kağıt desteği (papirüs) sağlamayı bırakır. Bunun üzerine bölge insanı

hayvan derisinden yapılmış parşömeni icat eder. Kütüphane, MÖ 41 yılında Roma İmparatorluğu döneminde İmparator Markus Antonyus tarafından Mısır Kraliçesi Kleopatra'ya armağan edilmiştir.

PARŞÖMEN Bergama kağıdı anlamına gelen Latince "Pergamena" kelimesinden türetilmiştir.

YUKARI AGORA: Toplanma yeri anlamına gelir. Etrafı surlarla çevrelenen Agora'da toplanan halk siyaset ve ticaretle ilgili konuları yönetimle konuşup, tartışır; alış-veriş yapardı. Agora'nın Kuzey batısında "Agora Tapınağı" bulunur.

TIYATRO

Antik Çağ'ın en dik tiyatrosu olarak kabul edilen tiyatro 10.000 kişiliktir. Türkiye'nin en çok oturma sıralı tiyatrosudur. Bugünkü hali Roma dönemindeki büyütülmüş halidir. MÖ 3. yy'da Bergamalıları tarafından yapılmıştır. Tiyatronun sökülüp takılabilen ahşap bir sahnesi vardır ki bu yapı bugüne ulaşamamıştır.

AKROPOL TIYATROSU

DIONYSOS TAPINAĞI

Dionysos Antik Yunan'da şarap ve eğlence tanrısıdır. Zeus'un oğludur. Adına yapılan dini törenlerle bugünkü tiyatronun temellerinin atılmasını sağlamıştır. Mitolojide anlatılan ve Kral Midasın dokunduğu her şeyin altına çevrilmesini sağlayan tanrıdır. Şöyle ki: "Dionysos'un bir arkadaşı şaraptan bir çeşme başında sızıp kalınca köylüler onu krallarına götürmüşler. Midas onun Dionysos'un arkadaşı olduğunu anlayıp

mükemmel bir ev sahipliği yapmış. Sonra Dionysos 'dile benden ne dersen.' diyince de, 'dokunduğum her şey altın olsun' demiş. Başta mutluluk içinde dokunduklarını altın ederken acıkınca hiçbir şey yiyemediğini fark etmiş ve tanrıya yalvarmış. Dionysos, ona Pactolos denen bir çayda yıkanmasını, böylece düzeleceğini söylemiş. Günümüzde hala bu çayda altın tanecikleri bulunur ve insanlar eleklerle ararlarmış."

Tiyatro terasının kuzey ucuna MÖ 3.yüzyılda yapılan Dionysos Tapınağı Roma İmparatoru Carcalla (MS 211-217) tarafından yeniden elden geçirilmiştir. İlk yapılışında andezit taşından olan tapınak Roma döneminde bütünüyle mermerle kaplanmıştır. Günümüze sunağı ile birlikte çok iyi korunarak gelebilen Dionysos Tapınağı kentin diğer tarihi eserleri gibi Berlin'deki müzede sergilenmekte.

TRAJANIUM (TRAJAN) TAPINAĞI

İmparator Hadrianus, ölen imparator Traianus'un küllerini Roma'ya götürdüğünde, onun için törenler düzenlemiş ve onu tanrılaştırmıştı. 125 Yılı civarında Bergama'ya geldiğinde de selefi için burada bir tapınak inşa ettirdi ve bu tapınakta iki imparatora tapınmasını sağladı. Tapınağın içinde bulunan ve şu anda Berlin Müzesi'nde sergilenen kolosal mermer heykellerinin başları bu iki imparatora aittir. Tapınağın yıkılan sütunları sonradan Alman arkeoloğlar tarafından restore edilerek ayağı kaldırılmıştır.

ASKLEPION

Yunan sağlık tanrısı Asklepios adınayapılmış bir tapınaktır. Bu tapınak aynı zamanda dönemin önemli bir sağlık merkezidir. Asklepiionlarda tedaviler şöyle oluyordu: Asklepios'a (sağlık tanrısı) inanarak, buraya şifa bulmaya gelen hastaların tedavisi, her şeyden önce temizlenerek, iyileşme amacı ile tanrıya dua edip, adak adadıktan sonra, uykuya yatıp, uykuda görülen rüyanın yorumlanması ve telkin esasına dayanıyordu. Şifalı kutsal su, güneş ve çamur banyoları, yararlı otlardan yapılan ilaçların yanı sıra müzik, düzenlenen törenler, tiyatrolar tedavi yöntemleri olarak kullanılmıştır. Bu tedavi yöntemleri ve metotları, özellikle rüya ile ilgili bilgilerin çoğu, kazılar sonucu ele geçen adak tasları ve yazıtların okunması sonucu öğrenilmiştir. İyileşmeyecek ağır hastalar asla içeriye alınmazdı. Uzak yerlerden bitkin ve yorgun gelen hastalar Propylon Avlusu'na alınır, muayene edilir, teşhis konur, iyi olacak gibiyse Asklepiiona girmesine izin verilirdi. Hekimler hastaya "yat, uyuyuncaya kadar

dua et, tanrı senin derdinin devasını sana bildirecektir. Ne görürsen, ne duyarsan bize anlat" diye telkin ederlerdi. Bunun için özel olarak hazırlanmış uyku odaları vardı. Bu tedaviler daha çok ruhsal hastalıklarla ilgili tedavilerdir.

Bedensel hastalıklarda, sıcak, soğuk ve çamur banyoları, şifalı otlarla tedavi, diyet kürleri, bitkisel merhemlerle yapılan masajlar, kan aldırma, bağırsakların boşaltılması, güneşlenme terapileri, gerek görüldüğü durumlarda cerrahi müdahaleler olurmuş.

Bugün modern tıbbın sembolü olan "Yılanlı Sütun" da ilk olarak Asklepiion'da kullanılmıştır. Efsaneye göre, derdine deva aramak için Asklepiion'a gelen bir hasta, girişte iki yılanın bir taş oyuğunun içinden süt içtiğini ve sütü zehirleri ile karıştırıp taşa geri boşalttığını tesadüfen görmüştür. Hasta, iyileşmeyeceği görüşüyle Asklepiion'a alınmayınca acı çekmeden ölmek umuduyla oyuktaki süt-zehir karışımını içer ama ölmek yerine iyileşir. Yılan zehrinin şifa verici yönünü böylece ortaya çıkınca Eski Çağ'ın ünlü hekimi Bergamalı Galen Asklepiion'un sembolünün çifte yılan olmasına karar verir.

BERGAMA'DAKİ İLKLER VE EN'LER

- . ilk parsömen (deriden kagit yapimi)
- . ilk asya kütüphanesi
- . ilk büyük hastane (asklepion)
- . ilk telkinle tedavi (psikoterapi)
- . ilk dogal tedavi (müzik,tiyatro, spor, güneş, su ve çamur ile)
- . ilk farmakoloji (bitkisel ilaçlar)
- . ilk afyon maddeli ilaç
- . ilk kent hijyeni (saglik altyapisi)
- . ilk tip-eczacilik simgesi (yılanlı sütun)
- . ilk mühendislik, "u" borusu yöntemi ile trigonometri
- . ilk kent imar yasasi
- . ilk kent çarşisi-pazar yasasi
- . ilk komün devleti
- . ilk grev ve toplu sözleşme, MÖ 248'de ücretli askerlere i.eumenes hakkini verdi.
- . ilk dört tiyatrolu kent
- . en dik tiyatrolu kent
- . ilk meslek sendikaları ve sendika konfederasyonu
- . ilk üç dereceli öğretim (ilk,orta,lise)
- . en büyük sunak (Zeus Sunağı)
- . ilk kazı müzesi (arkeoloji deposu ve sonra müze)
- . ilk ahşap sahneli tiyatro
- . ilk Hıristiyan kilisesi (yedi kiliseden biri)